

Ders 12 **Kırgızcada Tonlulaşma Kuralı**

İki ünlü arasında bazı tonsuz ünsüzlerin tonlu ünsüze dönüşmesine *tonlulaşma* denir. Kırgızcada /к/ ve /п/ ünsüzleri ile biten kelimeler ünlü ile başlayan ek aldığında tonlulaşır, /к/ - /г/'ye , /п/ - /б/'ye dönüşür. Fakat Türkçede olduğu gibi /т/, /ç/ ünsüzleri Kırgızcada iki vokal arasında tonlulaşmaz. Tonlulaşma hadisesini aşağıdaki ünlü ile başlayan ekler örneklerinden görebiliriz.

Mastar eki -уу/-үү:
тик +-уу – тигүү
бак +-уу – багуу
тап +-уу – табуу
эк +-уу – эгүү
ук +-уу – угуу
жап +-уу – жабуу

İyelik ekleri:

1. şahıs:	-Ым	-ЫБЫз
2. şahıs:	-Ың	-Ыңар
	-Ыңыз	-Ыңыздар
3. şahıs:	-Ы	-ЛАРЫ

жоолук+ -ым	жоолугум	талап + -ың	талабың
топ + -ыңыз	тобуңуз	бычак+ -ы	бычагы
китеп + -ым	китебим	эсеп+ -ыңар	эсебинер

Sonu /к/ sesi ile biten fiillerden sonra gelen zarf-fiil eki -ып da tonsuzlaşma meydana getiren eklerden biridir:

так+-ып	тагып	чек+-ып	чегип
как+-ып	кагып	ук+-ып	угуп
тик+-ып	тигип	төк+-ып	төгүп vb.

Fakat sonu /п/ ile biten fiilden sonra -Ып зарf-fiili gelecekse iki ünlü ortasında kalan /п/, sondan gelen /п/ 'nin de güçlü etkisi ile iyice yumuşar ve uzun ünlü meydana gelir:

тап+-ып >	тавып >	таап
кап+-ып >	кавып >	каап
теп+-ып >	тевип >	тээп
чап+-ып >	чавып >	чаап
жап+-ып >	жавып >	жаап
сеп+-ып >	севип >	сээп
коп+-ып >	ковуп >	кооп vb.

İki kelime arasında da tonlulaşma gelir, fakat yazıda geçerli değildir:

ак алтын - аг алтын
көрүп айтты - көруб айтты
топ ойноду - тоб ойноду
таап алды - тааб алды vb.

